

Дистанційна освіта в школі: про наболіле

Дистанційна освіта в школі є безумовно прогресивною і перспективною формою організації освітнього процесу, особливо в умовах карантинних обмежень. В Україні працює доволі значна кількість дистанційних шкіл, які дедалі більше набувають популярності серед здобувачів освіти та їхніх батьків через нові можливості, які надає так звана «дистанційка».

Дистанційне навчання являє собою форму навчання, за якої учень і вчитель взаємодіють на відстані за допомогою інформаційних технологій. Кожен предмет – це дистанційний курс, в якому учні займаються вдома, самостійно, в своєму індивідуальному темпі, без нервового напруження.

Проте, на жаль, поняття «дистанційна освіта», більшістю педагогів ототожнюється з поняттям «онлайн навчання». І всі переваги «дистанційки» завдяки їхнім зусиллям нівелюються апріорі.

У чому ж основні проблеми? Чому в одних випадках батьки свідомо обирають платні дистанційні школи, які реально надають учням більш широкі можливості в отриманні якісної освіти і дозволяють суттєво економити час на засвоєння інваріантної складової освітньої програми.

А в других випадках – масове неприйняття дистанційної освіти як такої з боку переважної кількості батьків і навіть підтримка петиції щодо її заборони? Причина проста – відсутність у переважної більшості педагогів елементарних знань щодо принципів організації дистанційного навчання! Ніхто не ставить під сумнів, що всі ми володіємо сучасними інструментами, за допомогою яких забезпечується процес комунікації між учнем і вчителем. Але комунікація – це лише елемент дистанційного навчання, але аж ніяк не дистанційне навчання.

Дистанційне навчання – це продумана заздалегідь система, яка складається з певного набору елементів взаємодії «учень–вчитель». Одним з таких елементів є онлайн-складова. В дистанційних школах створюються дистанційні курси на кожен шкільний предмет. В курсі розписані теми і набір завдань для виконання. Наприклад, це може бути завдання типу «Прочитай підручник», «Подивись відеоурок», «Виконай завдання за підручником, сфотографуй і надійшли на перевірку», «Зніми відео», «Створи проєкт», «Пройди тест», «Візьми участь в онлайн-консультації» тощо. Тут тільки останній тип завдань відноситься до онлайн-навчання.

І як це не дивно, саме елемент онлайн-навчання, в дистанційній освіті не є обов'язковим, а може застосовуватись лише за бажанням здобувача освіти.

Практика роботи діючих в Україні дистанційних шкіл доводить це твердження. Основну частину часу учень справжньої дистанційної школи

працює в асинхронному режимі. Синхронний режим взагалі не є необов'язковим і застосовується в переважній більшості випадків як елемент індивідуальної роботи з учнем. Синхронний режим в дистанційній освіті в більшості випадків шкодить процесу навчання, оскільки призводить до перевантаження, в тому числі емоційного, і має наслідком хронічне виникнення стресових ситуацій.

Синхронна робота із застосуванням Zoom, Google Meet та інших засобів дозволяє за допомогою безпосереднього спілкування вчителя і учнів в режимі реального часу забезпечити зворотний зв'язок. Виконання контрольної роботи в синхронному режимі перед камерою дає вчителю, на його думку, можливість контролювати дотримання академічної доброчесності. Аргументів у прихильників принципу синхронності в дистанційній освіті багато. Але реалії впровадження дистанційної освіти під час карантину переконливо доводять абсолютну безперспективність синхронного режиму в повсякденній навчальній діяльності. Особливо коли дистанційна форма освіти не є свідомим вибором здобувача освіти, а застосовується вимушено.

По-перше, проблема суто технічна: пропускна здатність каналів зв'язку не спроможна масово забезпечити для всіх здобувачів одночасно якісний зв'язок як на рівні конкретного провайдера телекомунікаційних послуг, так і на глобальному рівні.

По-друге, об'єктивна відсутність можливості у багатьох здобувачів освіти працювати в синхронному режимі. Уявімо собі: двоє дітей шкільного віку вимушені ділити між собою один комп'ютер. А якщо вдома ще маленька дитина, якій під час «синхронного» уроку конче необхідно виразити свої емоції гучним плачем або, навпаки, поспати?

Як в таких умовах забезпечити синхронність роботи вчителя і учня?

І головне питання: наскільки результативною буде така робота у порівнянні з роботою в асинхронному режимі? Практика доводить, що асинхронний режим є найбільш прийнятним для організації повсякденної навчальної діяльності. Робота в режимі «прямого ефіру» є в переважній більшості випадків мало результативною і не дозволяє охопити навіть половину аудиторії через банальну відсутність технічних можливостей у здобувачів освіти.

На жаль, є педагоги, які не враховують означені реалії у своїй роботі та вперто намагаються працювати за принципом «тут і зараз», тобто навчання в синхронному режимі, видаючи нерідко завдання на кшталт: «О 10-00 буде викладено завдання контрольної роботи, а в 10-50 робота має бути надіслана в «класрум» у відсканованому вигляді! Хто не здав – тому одиниця!»

Нічого, крім обурення батьків і нервового перенапруження здобувачів освіти така постановка завдання не викликає. Робота в синхронному режимі є доволі хибною практикою, оскільки одночасна «присутність» більше ніж 20 учасників уроку у формі онлайн-конференції створює своєрідну «атмосферу», коли вчитель не може зосередитись і якісно пояснити матеріал,

з іншого боку, учні, спостерігаючи за діями один одного, відволікаються від предмета та об'єкта вивчення.

Важливою проблемою також є кількість навчального матеріалу, який пропонується учням для засвоєння і кількість завдань для виконання під час організації дистанційного навчання в умовах карантину. Порівнюючи кількість часу, яку витрачає учень на виконання завдань у звичайній ліцензованій дистанційній школі, і кількість часу, який витрачається за традиційної очної форми навчання, слід відзначити, що перехід на дистанційну форму мав би дозволити суттєво заощадити час на засвоєння навчального матеріалу і виконання контрольних робіт. Але практика роботи під час карантину засвідчила протилежну істину: час на виконання завдань не зменшився, а, навпаки, збільшився. Учні, особливо старших класів, просто фізично не встигали виконати колосальний об'єм роботи, який пропонувався вчителями. Про дотримання санітарних норм тривалості роботи за комп'ютером взагалі чомусь забули!

Зрозуміло, що кожен учитель намагається якомога більше дати матеріалу, завдань і пояснень, абсолютно не зважаючи, що за відведені в розкладі 45 хвилин опанувати запропонований обсяг матеріалу фізично неможливо. Така практика призводила до того, що більшість учнів виконували тільки частину завдань з окремих предметів, ігноруючи решту предметів, в тому числі інваріантної складової. Таким чином, ми не можемо говорити про повне виконання освітніх програм.

І останнє: чинні критерії оцінювання навчальних досягнень потребують концептуального переосмислення. В умовах дистанційного навчання вони мають бути змінені. Адже складно оцінити за 12-бальною шкалою дистанційний урок фізкультури або обслуговуючої праці. Тут доречно скористатися досвідом існуючих в Україні дистанційних шкіл і розробити для закладів загальної середньої освіти відповідні критерії, якими можна було би користуватись під час переходу на дистанційну форму навчання у зв'язку з карантинном.

Отже, дистанційна форма навчання перспективна і має право на існування, не змінюючи, а доповнюючи собою класичну освіту. Вона матиме в найближчий час право на існування і розвиток. Слід відзначити як позитивні, так і негативні сторони такої форми навчання, проте її сильні і слабкі сторони потребують ґрунтовних наукових досліджень.